

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА СВЕ ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут недељно. По потреби биће ванредних бројева. Претплата се шаље уредништву у Београду „Краљев трг“ до Управе града Београда, а у унутрашњости код овлашћених скуљача или на пошти. Цена је листу: селима, које улазе у састав општине а која је већ претплаћена, чиновницима, учитељима, званичницима, општинским писарима и осталим званичницима у опште годишње 12, полугодишње 6 динара. Гостионичарима и механицима из унутрашњости годишње 16, полугодишње 8 динара. Жандармима годишње 8, полугодишње 5 динара, пуови се по овој цени могу претплатити само преко својих командира полицијских односно пограничних одреда. Надлештвима у опште 20 динара на годину. За иностранство: годишње 24, полугодишње 15 динара. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи не враћају се.

ОСУДА НЕВИНОГА

(СВРШЕТАК)

Како већ рекосмо, ово парченце беше велико тек 1—1, 3 мм., дакле врло ситно. Ако бисмо и допустили, да је ово дрвце могло имати све особине дрвета чекијева дршка, би ли то значило, да оно мора бити само са тога баш дршка и ни од чега другог? Зар се у једној кући или у једноме дућану не налази и већи број оруђа, чији су неметални делови од истог дрвета? Па нека је то парченце баш дрво чекијева дршка, зар се не да замислити да је оно отуд, што је Цитен већ готов држак, на оном крају који треба да уђе у ушице чекића, шиљом ножићем који му је одузет при стављању у притвор и том приликом се по прсту посекао? То може изгледати нешто натетнуто, али није немогуће. Сви знамо, да се бритва врло често не излупа и не истресе; врло је лако, да је те цепке још одавно било у бритви Цитеновој, и пре убиства дакле! Та је комбинација допуштена, ако се узме у обзир, да се ту сем овог парченцета налазио још и делић оног класа, сламе, дакле ствар, за коју смо сигурни да ту није дошла тек после извршења овога дела.

Да видимо сад како стојимо с црвеном бојом ове цепчице. Ако су у питању црвене мрљице, за које се мисли да су од крви, онда треба констатовати: 1., јесу ли мрљице у опште од крви и, ако јесу, 2., је ли то крв човечија или животињска. На прво питање да се средствима, којима располаже модерна хемија, скоро увек одговорити, а на друго само микроскопским испитивањима. Путова за то има више. Како је Лен радио, не знамо. За хемиски процес, о коме се говори у делу: *Medic. Chemie v. Ludvig, st. 350.*, потребна су три дела. Ако је Лен радио по тој методи, требало му је, дакле, на три дела делити цепчицу тако ситну као један милиметар. То испитивање било би доиста врло тешко; за то и мислимо да би боље било, да је хемиско-микроскопска анализа поверена хемичару од заната, стручном хемичару. Кад већ узмемо да је та мајушна цепчица крвљу натопљена, ипак још је врло тешко констатовати по једној јединој тако сићушној струготини и порекло крвне мрљице. У случају Цитеновом прво што би се имало испитати било би, да ли се на том делићу налазе ситна влакна мождане супстанце. Да их је приметно, апотекар Лен јамачно не би то прећутао. За то можемо узети да така влакна нису нађена, а може бити чак да нису никако ни тражена. Апотекар Лен тврди само то, да је ово парченце било крваво. Но то није доказ за кривицу Цитена. Извештаји кажу, да је Цитен као берберин и зубе вадио, да се као позната убојица завађао и крвио, те је и отуд могло са његових руку доћи на ову стварчицу и нешто баш људске крви. Но то је могла бити исто тако и животињска крв, јер се Цитен бавио и хватањем тица, које је намамљивао на житна зрна. Треба се само сетити да је у бритви нађен и један делић житна класа, па да се може мислити да је том приликом и она цепчица у нож запала, а она је се могла из сто узрока и окрвавити. Никако пак не може бити умесно по томе закључивати на извршено убиство, при коме су нанесене ране такве биле, да је из њих крв шикљала и зидове прескала, те би морала и извршиоца дела напрскати, међу тим Цитеново је одело недарнуто тиме. Мало је што позитивно о овом парченцету, а сигуран је факат да ни најмање није доказано, да је крв на њему из ране жене

Цитенове. Мора се јако жалити, што није нађен Виљемов нож. Може бити да би он одмах изнео сву лажност закључивања о том делићу из ножа Цитенова. Нема сумње да се и сувише забасало, кад се тај сићушни делић, та мајушна цепчица употребила као „мост, који води од оптуженога Цитена ка чекићу, од чекића ка делу убиства“, како то државни тужилац рече. Такве речи могу јамачно импоновати пороти, али у њима се не може видети доказ за кривицу.

Као трећи основ подозрења узето је казивање саучесника Августа Виљема против мајстора му Цитена. Оптужен за то исто дело као саучесник, казивање његово и није могло бити казивање сведока; али је опет дошло онако уз друге основе, за које се мишљаше да се имају противу Цитена. У тренутку кад чу да се Цитен оглашава за притвореника, могло се са свим пробудити у Виљема оно што савешћу зовемо; он изјави тада да његов мајстор није убица, а после у истражном притвору каза, да је видео када је Цитен убилачки замахнуо чекићем на своју жену, Није тешко погодити шта му даде повода за ово. По начину како се истрага водила, може бити и по томе што га никако нису испитивали ни озбиљно претресали, Виљем је могао закључити, да он и није узет за учиниоца и то је могло дати жалосне куражи за оно казивање.

Ако се, после свега овога, упитамо да ли су ови основи довољни за осуду Цитенову а ослобођење Виљево, морамо одговорити негативно; ово нас опет принуђава да потражимо шта је навело на ову пресуду. То је оно, што зовемо „предубеђењем“, унапред добивено уверење. А оно је у случају Цитенова оптужења играло велику улогу, и то улогу двогубу, јер је завладао и јавношћу и истражним органима. Нама је тешко одредити границе завођењу суда од стране истражних органа и границе тога од стране јавнога мњења; управо, јавно мњење је говорило власти и преко поротника утицало на изрицање пресуде. А свакојако стоји то, да је лако разумети ово предуверење, које је у Цитену видело убицу његове жене.

Елберфелд, за време овог злочина, имао је око 95.000 становника, и, кад узмемо у вид да је Цитен становао ближе крају вароши, где се људи међусобно увек познају, не смемо се ни мало чудити како то да многи знају и све једнако причају о рђавом животу Цитеновом, о његовим браколомним склоностима, о суровости његовој према жени му; а то су све прилике које собом саме стварају ово појмљиво но при свем том неправилно мњење: Цитен је такав човек, да сасвим може бити убица своје жене, дакле он и нико други и јесте убица.

И ово веровање у то толико је било, да је било пуно људи, који никако не вероваху да је Цитен тога кобног дана икако и био у Келну, сведочећи како су га то после подне виђали у Елберфелду, међу тим он се *de facto* у Келну налазио. С правом нису узимана у обзир њихова казивања. Али је овај случај врло поучан за Криминалистику, јер је могуће да су ова казивања и *bona fide* и *malafide*.

Од тренутка, када је Вајрих притворио Цитена, важило је као готов факат, да он може бити убица и нико други. То би узрок, да су основи подозрења виђени и онде где их никако нема, а о Виљему више нико није ни водио бриге. То већ не беше само грех према Криминалистици него и повреда саме установе државнога тужиоштва, јер власт, трагајући по дужности злочин и изналазећи његовог учиниоца, има да ис-

пита како околности које терете тако и све оне које иду у корист оптуженоме. Државног тужиоштва не треба интерес да је у томе, да неко буде осуђен, него све треба да се заложу да до истине дође. У извијају сваког кажњивог дела мора бити светлиња то: да злочин не остане не кажњен, али и да нико невин не буде кажњен. Не можемо да не поменемо, како је у овом случају избило на видело предуверење и судија и јавности. То се јасно видело код судија приликом кад председник, још за време претреса, изјављиваше, да Виљем ни мало није подозрив; а на јавности то се дало приметити кад присутна публика не само задовољно него гласним одобравањем прими обзнану осуде на смрт.

Интересно је држање Цитеново у погледу криминално-психолошком. Цитен је тај, који је најпре известио полицију о убиству, шта више још уз пут казао неколиким стражарима; Цитен је трчао лекарима; Цитен је тај, који је, заборављајући старо непријатељство, свога шурака известио за убиство. У свеколикој историји злочина има ли случаја, да убица тако ради?

Но што нарочито говори за невиност Цитена ово је: ове кобне вечери Цитен извесно није дошао кући пре 11 с. 14 м., а после је, као што знамо, отишао у 11 с. 24 м., тако да је, узевши најгоре што из тога може бити по њега, у кући се бавио 10 минута. Прегледајмо још једном шта се све за то време ту дешавало. Цитен зове своју служавку и она се облачи брзо, „за пет минута од прилике,“ али мора бити мање, зато одбимо два и рачунајмо на то три минута. По истеку тога времена, Јованка Таша силази са спрата у крчму; ту је испитује Цитен, по том шаље на други сират да пробуди Виљема. Сасвим је добро, ако се и на то рачуна опет три минута. За тим, а после Јованке Таша, долази у крчму и Виљем. Цитен разговара са њим, оставља се касе и пали светлост, што све хоће бар минут времена. И тако $3 + 3 + 1 = 7$ минута. Међу тим сасвим је могуће да је се Јованка Таша облачила и дуже од три минута, и да је све што се дешавало у крчми о првом и другом доласку Јованке такође узело више времена.

И онда остаје да је Цитен, ако је убица своје жене, то убиство извршио само у времену од 11 с. 14 м. до 11 с. 17 м., јер је само тада био сам са женом својом; дакле, за убиство имао је на расположењу највише три минута, а вероватно ни толико. Сетимо се сад самог начина извршења: више удараца чекињем по глави жене Цитенове; крв пиба и прека по поду и зидовима; и убица мора да је упрскан крвљу; он отклања трагове крви с капута и руку својих; састругава је са чекиња и пере чекињ изван куће (у крчми то није радио, јер би се у том случају ту у крчми или ма где у приземним просторима наша крвава вода); после тога убица се опет враћа у кућу. И све је то свршено за три минута, шта више још и брже! Је ли могуће? Другог одговора на то нема него: то није могуће! Цитен не може бити убица своје жене. Тиме је у исто време казано и ко јесте убица. С вечери 25. октобра 1883; после 11 сати пре доласка Цитепова само је Виљем био у крчми; самоубиство је искључено; дакле: Август Виљем убица је жене Цитенове.

Цитенови рођаци не напуштаху наде, да ће невиност Цитена избити на видело. Борећи се за право, нису жалили ни труда ни новаца да Виљема не губе из вида. И дотерали су дотле, да Виљем признаде убиство, те услед тога буде 11 јуна 1887. затворен. Признавао је у више махова, последњи пут 16. јула. После три дана порече то, но 11. августа признаде опет и на суочењу с Цитеном покојнички мољаше овога да му опрости. Није место овде за све појединости овога. Довољно толико, да је кривични суд у Елберфелду решио да има места поновном суђењу у корист Цитена а против Виљема, но да је та одлука по жалби државног тужиоца поништена вишим судом у Келну, те Виљем услед тога би пуштен у слободу. Разлози су у томе: да је Цитен, мрзећи своју жену и желећи се оженити Албертовом, имао разлога да Марије Цитенове нема, у чему је мотив дела, а Виљемово признање да не заслужује веровања.

Рекосмо напред, да случај с Цитеном може бити поучан с више страна. Износећи мане једне истраге, он служи за пример следницима какве су погрешке које отуд настају; даље, он је у стању да их учиним смотреним испред опасности онога што се зове „предубеђење“. Али, што је најглавније, у лите-

ратури коју је један оваки злочин начинио после осуде чак и таког једног човека, какав је Цитен, имамо велики споменик данашње образованости и моралности европске, која с толико силине и покрета устаје да заштити невиност ма и рђава иначе човека. Ако још у којој земљи европској може да се деси да под осуду дођу не само невини него и сасвим честити људи, па да се тај покрет не примети бар тако јасно, може бити узрок само у томе, што се ту „у духу турског сања, како напред наведосмо речи културног историка Томе Бекла, све напрегло да сруши слободу штампе и стане на пут људима да искажу своја мишљења о најважнијим питањима политике, том несумњивом праву сваког грађанина“.

М. П. Јов.

У Т А Ј А

Једна одлука опште седнице Касационог суда у погледу доказа о постојању дела утаје и кривичне одговорности оптуженога.

Првостепени суд за варош Београд својом пресудом од 1. децембра 1899. године № 26.147., а по тужби државног тужиоца и приватне тужитељке Марије Чуцићке, овд. удове, осудио је Драгољуба Коцића, бив. овд. трговца, за дело утаје артија од вредности, на три године затвора, као и да накнади приватној тужилји штету у 41.600. динара, да јој плати трошкове учињене као и суду трошкове око ислеђења, својим браниоцима награде и сведоцима дангубу.

Разлози ове пресуде ови су:

„Да овде према целокупном ислеђењу и представци оштећене, која је своју тужбу и заклетвом утврдила — §. §. 230. и 234. Крив. суд. пост. стоји дело утаје у продужењу, предвиђено у §. 229., а кажњиво по §. 231. крив. законика с погледом на §. 70. истог закона.“

Што се тиче застарелости суд налази, да ово дело није застарело, јер је тужитељка акције последњи пут дала у месецу Јуну ове године, а тужбу је предала иследној власти 9. Октобра ове године. Сем тога, застарелост овога дела почела је тећи тек од дана, када је оптужени обелоданио своју намеру, да добивене акције утаји, а то је од тренутка када се изјаснио приликом пада под стечај, да тужитељка нема никаквих акција код њега, а то је опет од месеца Октобра ове године; те и по томе ово дело није застарело.“

„Да је учинилац овога дела оптужени Драгољуб Коцић стоје противу њега ови докази:

1., Његово непотпуно признање да је он учинилац овога дела, а ово непотпуно признање састоји се у томе:

а., Што у своме писму датираном у Београду 29. Јула, а без означења године, признаје, да је наплатио купоне са акција у суми од 382. динара, и са том сумом одобрио рачун тужитељки, што се не може никако друкчије узети, већ да су те акције, од којих су купони наплаћени, биле сопственост тужилјина, јер свакојако не би оптужени могао својим новцем (т. ј. да су акције биле његова сопственост) одужити дуг тужитељки. Овако се мора узети тим пре, што оптужени ово писмо у погледу садржине не може ни на који други начин да објасни, изговарајући се на разне начине: час, да је заборавио па се не сећа; час, да је тако сигурно тужитељка њему казала да напише њеном сину, те да га одбије од потраживања новаца, а ово се међу тим никако не слаже са садржином писма; час опет каже, да је може бити њему тужилја дала какве купоне ради наплате. Сем тога оптужени вели, да је ово писмо из прошле године месеца Јула. Међутим из извештаја Народне Банке од 15. Октобра ове године № 16.681. види се, да он — оптужени — није наплатио никакве купоне у месецу Јулу прошле године, а купоне од акција Београдске Задруге такође није наплатио у том времену према извештају истог завода од 1. Новембра тек. год. И према овоме наплату купона могао је оптужени учинити само у овој години. А из овога јасно излази, да је поменуто писмо оптужени писао у овој години.

б., Непотпуно признање оптуженога састоји се и у томе, што је он на претресу признао, да је све акције, за које га тужилја тужи., од ове купио, а међутим код полициске власти казао је, да не може да покаже, када је исте и од кога купио.

Ово двоје изложено представља основ подозрења из тач. 1. §. 123. крив. суд. пост.

2. Што се оптужени по све лажно брани; јер сведок Никола Стојановић под заклетвом тврди, да је пред њиме оптужени признавао у више махова, да је њему тужиља дала на послугу извесне акције; а сведок Војислав Аћимовић опет тврди, да је зет тужиљин тражио од оптуженога реверс за узете акције; а међутим оптужени све ово категорички пориче. Но и у самој његовој одбрани налазе се очигледне лажи и противречности. Тако, он, дајући одбрану, каже, да је тужба тужитељкина већ по томе неистинита, што се у данашњем времену не може ни замислити, да ће за тако велику суму веровати и брат брату без исправе; а после тога показујући начин куповине акција Народне Банке од тужиље признаје, да је њему тужиља дала исте акције без икаквог његовог признања датог тужиљи, па да је исте заложо, и тек од добивеног новца однео нешто тужиљи и дао на име куповне цене. Очигледна лаж огледа се у изјави оптуженога, да је добио на лозу аустријском око 5.000. динара, а не уме да покаже ни приближно од кога је исти лоз купио, нити може да именује ни једно лице, које је још било присутно, било куповини било исплати лоза, што се никако не може претпоставити, а ово тим пре, што вели, да је он и тада први пут био у Бечу, те га је морао кроз варош ма који водити, јер је био отишао ради својег трговачког посла, те не познавајући варош, није могао сам кроз исту ићи. А када би му онај крај био познат, где је лоз купио, те је могао сам ићи, онда би умео и суду показати ма колико: где је, на којем крају вароши и близу какве веће знаменитости у Бечу ова радња где је лоз купио и где му је исти плаћен.

Лажна одбрана оптуженога јасно се види и у томе, што је он давао код иследне власти многе одговоре друкчије него ли код суда, а ово објашњава само тиме, да је био збуњен, преплашен, те није знао шта говори. Међутим овоме противно тврде постављана му прецизна питања написмено од стране иследне власти; а сем тога, он је код иследне власти четири пута испитиван, и то: први пут 11. Октобра, а последњи пут 2. Новембра ове године, те је имао могућности и прилике, да исправи оно што је и ако је у забуну на првим испитима казао.

Ово сачињава околност из тач. 1. под б. §. 238. крив. суд. пост.

Ова околност из тач. 1. под б. §. 238. крив. суд. пост. и онај основ подозрења из тач. 1. §. 123. истог закона, довољни су по §. 238. крив. суд. пост. да се добије саставни доказ, којим се кривична одговорност оптуженога потпуно доказује.

Најзад намера оптуженога за извршење овога дела огледа се и у томе, што он није имао никаквих уредних трговачких књига до месеца Октобра ове године, и ако је почео водити радњу још 1897. год., јер да је водио уредно и савесно књиге, онда не би могао ову утају извршити.

На основу свега овога што је изложено и на основу оних законских одредаба, на које се суд у пресуди позвао поред ових споменутих, донета је у првостепеном суду напред речена пресуда.

По незадовољству државног тужиоца и бранилаца оптуженога Апелациони суд донео је по овоме предмету своје решење од 11. Децембра 1899. год. № 4.726., којим је решио, да се оптужени Коцић пусти испод суђења.

Разлози истога решења ови су:

»Пресуда првостепеног суда није на закону основана, и првостепени суд погрешно је, што је узео да овде стоји дело утаје из §. 229. крив. зак., јер није утврђено никаквим доказима, по закону пуноважним да је приватна тужиља издала оптуженом на чување или послугу разних акција у вредности 41.600. динара, као што она то наводи, јер њен исказ под заклетвом не може бити доказ о томе, да је она заиста дала оптуженоме поменуте акције на чување или послугу, јер по §. 230. крив. суд. пост. њен исказ у недостатку других доказа служи једино као доказ прво о *каквоћи* кривичног дела, које мора другим доказним средствима утврђено бити; и друго о *количини оштете*; а овде се њено казивање не може узети за доказ тим пре, што је утврђено, да је она — приватна тужиља — своју тужбу у разним приликама разио представљала, те јој је казивање сумњиво а и првобитном тужбом под № 10518/99 год. навела је вредност акција у суми 40.070. динара, а у допуни тужбе № 11.627. означила је вредност акција на 41.600. динара и тиме себи противуречила, а тако и његов исказ сведока, на које се она позвала за доказ да је акције дала оптуженом

не могу се за доказ тога узети по томе, јер би се с обзиром на §. §. 12. и 296. крив. суд. пост. изиграло наређење §. 242. грађ. суд. пост., по коме законском наређењу не може се доказивата сведоцима тражибина већа од 200. динара, а баш и кад би се могао узети за доказ њихов исказ он је сумњив када се не слаже ни са самим њеним наводом у тужби, јер она вели, да је акције дала оптуженом на чување а њени сведоци: Душан Недић, Видоје Виторовић, као и сумњив сведок њен зет Спира Милошевић сведоче, да је она оптуженом дала те акције *на послугу* као што се то види из протокола саслушања њихових код полицијске власти под № 10.561., 10.562. и 10.569., као и на претресу у протоколу № 26.147.

Позивање приватне тужиље на писмо оптуженога од 29. јула писано сину прив. тужитељке, Томи за доказ да је оптужени њој акције утајао. — неумесно је, јер у овом писму, које се у свему слаже са исказом оптуженога, оптужени наводи напротив да су акције нађене код њега — његова својина, те противно овоме не може првостепени суд изводити нека претпостављања, пошто то не дозвољава §. 227. крив. суд. пост. Према овоме и када спорне акције према самој својој природи, и §. 287. грађ. зак. и §. 36. трг. зак. прелазе на другог предајом из руке у руку, и када сама тужиља наводи, да је она те акције дала оптуженоме, у чијој се државини и сада налазе, и када по §. 653. грађ. зак. продавац није дужан дати купцу купуену ствар без цене, и када тужиља не доказује да су те акције њена својина и да их је дала на послугу или чување оптуженом, онда се има сматрати, да постоји одбрана оптуженога: да је спорне акције купио од тужитељке и да су оне његова својина.

Све оно, што је узето за основ подозрења из тач. 1. §. 123. крив. суд. пост. и околност из тач. 1. §. 238. кр. суд. пост. у пресуди првостепеног суда, и кад би се узело као доказ за постојање тога, према §. §. 118. и 120. Крив. суд. пост. могло би да се узме да постоји тај основ само онда, кад би било доказано да постоји казнимо дело; јер је основ подозрења она околност, која између извесног лица и казнимог дела стоји у тесној вези, док овде није утврђено, да постоји казнимо дело, и тек кад би било утврђено да постоји основ подозрења, могло би да се узме, да постоји и околност лажно изговарање противу постојећег основа подозрења.

По жалбама интересованих лица Касациони суд поништио је ово решење Апелационог суда и својим примедбама наредио, да се извесно дослеђење изврши у погледу пуноважног законског преноса спорних акција од стране тужиље на оптуженога, као и о том: да ли је била у Бечу дозвољена она лутрија (Lotto) у времену, када оптужени вели, да је на истој добио око 5.000 динара.

По свршеном дослеђењу Апелациони суд поново је донео решење, којим је опет оптуженога Коцића пустио испод суђења по овоме оптужењу а са разлога изнетих у овом првом решењу.

И противу овога решења Апелационог суда интересована лица изјавила су жалбу, те је Касациони суд исто решење поништио са ових разлога:

»Јер је Апелациони суд оставио ван сваког обзира једно важно правило у првој линији, које у овом конкретном случају налази потпуно своју примену, а то је: *»Да признање учињено пред судом (или пред иследном влашћу суда или полиције) којим се утврђује бивша својина једне ствари, условљава, у исти мах и доказивање преноса права својине ствари.* Другим, речима, кад је оптужени признао да су акције, о којима приватна тужиља вели, да су утајане, била њена својина, но да су на њега прешле куповином, онда *терет доказивања пада на њега*, да докаже кад их је и како купио. Ово у даном случају тим пре, што овде није питање о утаји ствари за које се пренос права својине може на другог да изврши, *без икаквих формалности*, већ на против прописом чл. 25. г. т. 1. зак. о Народној Банци наређује се, да се својина са ових акција Народне Банке, као *аривремених* (чл. 11. зак. о Нар. Банци) преноси на другога пуним или бланко преносом на полеђини саме акције а и сваком другом формалношћу, коју закон за пуноважну признаје.

Доказивање од стране оптуженога, да је својина ових акција на њега прешла куповином, условљено је тим више, што се нико други од бивших сопственика ових акција, не

појављује, са ма каквим правом полагања својине на исте акције. Сем приватне тужиле, којој међу тим и сам оптужени признаје право својине на исте акције, по које је она, по његовом тврђењу, на њега пренела и то, што је најглавније без икакве формалности, коју закон за пуноважну признаје.

Но решење Апелационог суда погрешно је и са ових разлога.

Тако:

А, Апелациони суд је оставио ван обзира да се писмо, у коме се налази признање оптуженога, које је он писао сину приватне тужиле, да је од акција приватне тужиле наплатио купоне, има да сматра као почетак доказа у смислу §. 245. Грађ. суд. пост. (види начелну одлуку Касационог суда од 13. септембра 1899. год. № 7043. отштампану у бр. 208. Српских Новина од 18. септембра 1899. год.), који поверилац допуњује другим доказима, а то је приватна тужила учинила и то исказима истих сведока и то: Николе Стојановића директно и Војислава Аћимовића индиректно. Ово пак признање оптуженога има се сматрати у односу на кривично дело као индиректно признање; и

Б., Апелациони суд је оставио ван довољне оцене доказе који говоре о лажној одбрани оптуженога, а то су поглавито: тврђење оптуженога да је приватној тужили остао дужан 10.500 динара од позајмице, а после да јој је ту суму остао дужан од *куљених првих акција*. После тога да је купоне наплаћивао од акција тужитељкин син, а новац задржавао за измирење свога *потраживања од приватне тужиле*, а пре тога вели да јој је дао купоне, да их она наплати за рачун *свога потраживања од њега*. Сем ових доказа, који како је горе напоменуто, требају бити предмет довољне судске оцене, Касациони суд препоручује Апелационом суду, да при оцени истих, узме такође у оцену и доказе, које је приватна тужитељка поднела Касационом суду у жалби № 6.157., јер се и они односе на ту исту околност — лажно брањење оптуженога.“

(Свршиће се).

ИЗ БОЛНИЦЕ ЗА ДУШЕВНЕ БОЛЕСТИ У БЕОГРАДУ

Прилог за грађу за српску судску психијатрију

ЛУДИЛО ГАЊАЊА, УБИСТВО И ПОКУШАЈ УБИСТВА

САОПШТИО

Д-р Војислав М. Суботић — млађи

СЕКУНДАРНИ ЛЕКАР У БОЛНИЦИ ЗА ДУШЕВНЕ БОЛЕСТИ

(5)

Решење судско

№ 1388.

Када се узме у оцену начин извршења ових дела, количина повреда на убијеној Петрији, одбрана опт. Вељка да ју је убио зато што га „*млаши*“ а повређеног Саву ударио ножем што се на њега „*издирао*“, — даље искази заклетих сведока Добросава Петровића и жене му Персе: да се оптужени пре извршења ових дела око пола ноћи дерао у својој кући неким потмулим и неразумљивим тоном, дакле у времену када нико код њега није могао бити, као и то да опт. Вељко по њиховом мишљењу није свакад „*при чистој свести*“, јер му око „*младине*“ „*нешто дође*“ па није при себи, а овако душевно стање оптуженога уверењем општинског суда „*карактерисе се са изразом да је „суманут*“ — суд налази, да је за правилно пресуђење ових кривица потребно да се опт. Вељко подвргне комисијском прегледу и посматрању лекара психијатара, који ће према целокупном ислеђењу ових дела и осталом што је напред изложено дати суду своје мишљење о томе: *да ли је опт. Вељко у времену извршења ових дела био душевно болестан, или је иначе слободна воља код њега била искључена.*

С тога а на основу § 208. кр. суд. поступка Г. Милановачки првостепени суд

Решава

Да се извиђањем и суђењем ових кривица застане, док од одређене лекарске комисије не стигне извештај о прегледу опт. Вељка.

Ради извршења свега овога оптуженога преко начелника среза таковског спровести министарству унутрашњих дела, да га преда комисији лекара психијатара на посматрање заједно са свима актима ових кривица, која са засебним писмом послати министарству.

Када се све ово изврши онда ће суд даљу одлуку донети.

27. Јануара 1899. год.

Г. Милановац.

Преседник суда

Д. К. Драгутиновић.

Судије

М. М. Николић.

За судију секретар правник

Бож. Петровић.

Лекарско уверење.

Према наређењу г. Мин. ун. дела С№ 1037. од 31. I. 99. и решењу горњомилановачког првостепеност суда № 1388. од 57. I. 99. посматрали смо од 31. I. 99. па до данас судског притвореника Вељка Томића из Мрчајеваца, среза љубињског окр. рудничког, окривљеног за дело извршеног убиства и дело покушаја убиства.

На претресу 27. јануара ове године, породила се код суда сумња у здрав разум овога окривљеника. То се јасно види из судског решења, које нам је послато заједно са целим предметом по оба дела.

Суд је врло добро уочио абнормне душевне особине Вељкове.

Чињеним испитивањем апсолутно је утврђено да је Вељко оба дела учинио без саучесника и нарочите спреме без оправданог узрока, и даног му повода. При свем томе има једно објашњење, које расветљује ово грозно убиство и покушај убиства. Вељко је у општини познат као „суманут“. Породични његов живот у неколико одговара овоме његовом надимку. Жена његова није могла живети са „суманутим“ човеком, те га је напустила. Он је тако остао сам, и живео је у кући својој без игде икога. Патио је од јаке несанице и по неколико ноћи проводио је у седењу или стојању у својој кући очекујући да ће му се неко зло десити. Мира није могао никако имати. Једнако је био у страху. Нарочито су га мучила привиђења и пречувења: чинило му се да „неко“ долази да га покраде и да га убије. С тога је увек са собом држао го нож у руци, а нарочито кад је из куће излазио. Особито су га узнемиривали разни гласови животиња, а нарочито рикање говеди, које је само он у селу чуо сваку ноћ и које је само у њему и никоме више у селу ужасне мисли производило. Особито узнемирен и уплашен био је ону ноћ, када је убиство извршио. Те ноћи није тренуо. Кад је изјутра из своје куће изашао „*нужде ради*“, он је случајно наишао на Петрију, напао је и убио је мислећи да је то она која га краде и плаши. У њему је дакле још из раније била створена болесна мисао да му неко о глави ради. У овом сусрету са Петријом он је опет помоћу својих болесних мисли у Петрији, која му се као „*сотона*“ причинила, нашао кривца, који му о глави ради, и који му не да мира и спокоја, кад је тако, онда није ништа природније него доћи на мисао одбране. Од мисли до извршења дела у случајевима самоодбране, па макар она била и на патолошкој основи заснована, није далеко: мисао се у дело претвара и бива оно, што је и Вељко учинио, напада се и уништава се противник. Дело овако нормална је последица паралогичне замисли, а према томе кад је ненормална замисао, која је узрок делу, онда и дело које је њоме проузроковано не одговара нормалној исправној мождајној радњи.

Вељко је дакле имао халуцинације и плузије, услед којих је оба дела учинио.

Свирепост са којом је Вељко убиство извршио, мрцварење, и безобзирно бодење своје жртве; равнодушност његова кад се жртва његова стрпоштала у јендек; одлазак његов после тога у кућу; понован и безразложан излазак из куће и одлазак ка убијеној жени; нападај на Саву, који је случајно туда наишао; поновни хладнокрвни његов повратак са ножем у руци у своју кућу; велико раздражење у коме се налазио; са свим случајно извршење оба ова дела при случајном сусрету, са својим жртвама без свађе, без разговора; кад се у обзир узме да је погинула Петрија била слаба старица од 60 година и саката у леву руку која се није могла бранити нити

одбранити, онда излази да су све ово појаве и радње, које нису последица здравога разума. У овој болници Вељко је миран, и врло повучен, већином ћути, не спава увек добро, често неће да једе, меланхоличног је изгледа у лицу, замишљен, не на питања тромо одговара, дело признаје, и тврди да су га они нападали, зло му мислили и зло му радили, и да га је он учинио само зато да се њихових зала и мучења, која су над њим вршили, једном за свагда опрости. Он дакле не поправља своје раније болесне замисли. Не каје се што је дело учинио, јер држи да је за то имао права. Не разбира за никога, не пита када ће ићи кући, не пита шта ће бити с њиме, не симулира лудило, шта више себе сматра за потпуно паметног, не брани се од осуде, нити жели да је избегне, већ вели: „па нека ме стрељају, шта ја марим“. Није употребљив за никакав посао. Мишљења смо: да је Вељко душевно болестан, да болује од лудила гањања (Рогопоја), да је у време извршења дела, као и много раније био душевно болестан, да је опасан, и да га треба задржати у болници за душевне болести.

19. Јуна 1899. год.

Београ.

Чланови сталне лекарске комисије:

Физикус Града Београда **Д-р Павле Стејић**.

Управник болнице за душ. болести **Д-р Јован Данић**.

Секундарни лекар у болници за душ. болести:

Д-р Војслав Суботић — маџи.

После овакве лекарске сведочења суд је донео своју пресуду, која гласи:

„Да се опт. Вељко за дело хотичног но без предумишљаја убиства и покушаја хотичног без предумишљаја убиства, ослободи сваке казне као невин.“

18. VIII. 1899 № 11228.

Гор. Милановац.

Председник суда

Д. К. Драгутиновић

Судије

М. Николић

за III судију секрет. правник

Мих. Ристић.

Вељко се и сада налази у болници за душевне болести као тешко душевно болестан човек.

„УЖАСАН ЗЛОЧИН“

(са францускога)

У Њујорку живе силни Ирци, и као да је од свију њих најсуровије изгледао часовничар мистер Оклок. Био је висок, мршав, жут у лицу, израз му је лица био увек намрштен; још су му се познавали трагови од великих богиња, коса му је била прљаво жута, нос шиљаст, очи нестално лукаве, и увек их је крио иза плавичастих наочара; вазда је ћутао, и никада нико није могао знати његово мишљење ма о чему. Пролазници су често могли да чују како се из његовога стана разлежу крици и псовке.

— Дабогме, говорили су суседи, ето, Оклок опет бије своју жену. Видећете, она ће ма када зло проћи.

И мало се по мало у целој томе крају утврди мишљење, да је мистрес Окловица осуђена на трагичан свршетак. Њу су толико више жалили, што је била врло лепа. Каткада су је и опомињали и саветовали, да се чува мужа, на шта је она обично одговарала пренувши у смех, показујући низ белих зуба; а каткад би додала:

— Којешта! Не бојте се. Зар ви мислите, да се човек може усудити да изврши злочин, кад до њега у кући седи истражни судија?

И заиста је часовничар Оклок живео врата уз врата са истражним судијом Грибишем, човеком честољубивим, ђаволски лукавим, кога су сматрали за најбољег истражног судију у Њујорку.

* * *

Годину дана после тога, како је мистрес Окловица чула прву опомену односно ружне нарави свога мужа, ње у један пут нестане. Већ сви потврдише, да је за неколико дана нико од њих није видео. Један се од суседа обрати са питањем ча-

совничару. Али овај осорно одговори, да се одсуство његове жене никога не тиче. Најпосле сумње добише такав обрт, да је неопходно било известити истражног судију, који ни часа не губећи оде часовничару.

Г. Грибиш је држао, да при ислеђивању кривичних дела неопходно треба енергично деловати. За то оде до Оклока, и гледајући му правце у очи запита га:

— Шта сте урадили са трупином своје жене, пошто сте је убили?

— Ја? Убио своју жену? Ко вам је то рекао? одговори Оклок ни мало се не бунећи. Господе Боже! Ко одржи увек победу у нашим свађама до она? Погледајте ми, молим вас, на модрице. Што се тога тиче, где је она сада — кунем вам се, да поуздано ни ја не знам. Све што вам могу рећи, то је, да је пре шест дана отишла, рекавши да ће да купи тонца, и до сада се није вратила. По несрећи ово јој није првина да је одбегавала, и ја сам уверен, да ће се она вратити. Увек се она врати... А сада вас молим, да ме оставите на миру.

— Како би вас могао оставити на миру! викну истражни судија, негодујући. Зар ви не разумете, да цинизам већма но ма што друго потврђује моју сумњу... ја сам, уверен, да сте ви своју жену искасапили на комаде... Жандарми! Одмах ухватите овога зликовца!

И у истоме тренутку два полицијска агента, који су пратили истражног судију, дохватише часовничара, и не осврћући се на његове молбе одвукоше га у тамницу Блек-Ајсленд, посред силне вике од стране светине, којој никако нису могли стати на пут, да га прати до самога затвора.

* * *

Првога јутра по томе догађају све су се новине у Њујорку отимале, које ће што пре донети занимљивије појединости из тајанственога убиства младе жене. Новинарски извештаји говорили су са највећом похвалом о поступку полиције, а за тим о испитивањима, преметачина и другим стварима, које су послужиле да се уђе у траг злочину.

Заиста је чудан човек тај Тикњус. У Сједињеним Државама нико се није могао с њиме сравнити у послу надметања са судским властима односно кривичних истрага. А нико није имао ни такве вештине и умешности. Он би био без и најмање забуне кадар интервјуистати великога могила или китајскога цара, да су случајно дошли у Њујорк. Од Саре Бернадове је испитао врло чудновате појединости из њена живота, и т. д. Али, као што већ рекосмо, срце и душа су му били злочини. Само је ли имао под руком извршен злочин, одмах је створио читав роман, пун драматских сцена, при чему његова фантазија није знала за границе, и овамо онамо, па је тријумфовао, јер су се његови производи сматрали као неочењени. Али „Њујорк Хомбог“ није обраћао на то никакве пажње.

Пикњус је један од првих саопштио публици подробности Окловица злочина. При том је не само изменио неколике догађаје из Окловица живота, него се постарао да изнесе са свим нову личност, која није била ни налик на окривљеникову личност.

Што се тиче доказа, он о томе није ни часка сумњао; по његовом мишљењу, трупина младе жене била је исечена на ситне комаде и скривена ма где у кући. Сваки дан је замерао полицији за њену спорост, доказивао је неопходност наређења, да се брижљивије изврши преметачина уз присуство кога члана редакције горњег листа. Он је то дотле чинио, док се најпосле истражни судија Грибиш реши да нареди нову преметачину, на коју је био позват Пикњус и неколико његових колега, те да се том приликом брижљиво прегледају сви буџаци часовничаровог стана.

* * *

Преметачина је била наређена изјутра, и трајала не мање него четири часа. И Оклоку би допуштено да присуствује под надзором четири полицајца. Имао је када да се умири, и са свим је изгледао као и обично, безбрижан и весео.

Као и пре, у кући ништа не нађоше.

— Да идемо у подрум! рече заповедним гласом Пикњус. Спустише се у подрум; у њему су одмах нашли једну стару пилу, покривену неким сумњивим пегама. Али Оклок

најспокојније објасни, да је то проста рђа. Ипак је власт узе себи и састави о њој протокол. Пикњус није много лупао главу, он је одмах пресудио, да су то пеге од крви. Прекопаше земљу, али и то оста без успеха. У један пут се Пикњус сети свршетка исто тако тајанствене преметачине, који је читао у једноме фантастичноме роману Едгара Пу. Свечано дохвати он велики чекић и стаде својски куцати по зидовима. Обишао је без успеха три зида, и приближавао се последњем углу четвртога зида; свуда под ударцима тешкога чекића даваше камен чист, пун звук. У један пут задрхта Пикњус; учини му се, да се звук на мах променио. Дабогме, на томе је месту морала бити скривена мешина у зиду. Већ хтеде да му се отме из груди крик тријумфа, али се уздржа за времена и докона, да ће лепше бити, ако част проналажења буде припала само њему.

— Ту нема ништа! рече гласом, у коме је било разочарења. Не остаје друго, но да идемо одавде.

Сви речиси послушаше савет, јер је у подруму било врло влажно и хладно, али када се они стадоше пети уза степеннице, Пикњус, у место да се врати своје послу, као што су му колеге мислиле, нагло се спусти у подрум и затвори врата.

* * *

Тријумф му је био безграничан; од радости није знао шта ће. Ала ће сада да се отеже лице у истражнога судије Грибиша и његових поштовалаца, па колики ће то бити успех за „Њујорк-Хомбога“! Али што је главно било, ваљало је опрезно радити, да га не би ко застао за време посла. За то Пикњус потроши седамнаест часова око тога, докле је начинио рупу у зиду, радећи обичном бритвом. Од страха је дрхтао, јер је сваког тренутка очекивао да ће наићи на накараћену лешину мистресе Оклоковице. После дуга и безуспешна рада већ хтеде да се остави свога плана, кад на један мах примети, да нож све боље и боље улази у зид. Са новом енергијом лати се опет скоро већ прекинутога посла, и на скоро примети, да у томе зиду има доста дубок, округлао отвор, који је очевидно служио ради комуникације између два подрума. Са узбуђеним срцем извуче Пикњус и последњи камен, и уверивши се, да је отвор довољно широк, брзо се провуче у суседни простор. Овде владаше потпун мрак, али та околност ни мало не збуни Пикњуса. Запали палидрвце, и што је могао видети, тако га то порази, да у мало што не изгуби свест: стојећи на средини подрума виде огроман каменити сто, на коме је било разбацане комаће крвава меса. Пикњус ухвати марамом први комад меса, који му дође под руку, па као суманут стаде тражити излазак из овога ада. То му је парче меса изгледало да је од откинуте човечје руке.

Брзо му је пошло за руком да нађе врата, која су малко била отшкринута, и излазила на мале степеннице; у једноме скоку прескочи неколико степеница, и у мало не обори неку женску, која од некуда искрену, па најпосле доспе на улицу. Науми одмах да иде у редакцију „Њујорк-Хомбога“, али тек што учини неколико корака, а неко га грубо задржа. Он се осврну и угледа полицајца са неком непознатом женском, која се дераше као махнита:

— Држ'те га. То је лопов, који је у овај час у нашем подруму украо доручак господина истражнога судије!...

* * *

Кад се несрећни Пикњус разабра, његова смешност и стид не могу се описати. Сада тек разгледа, да драгоцени плен, на који је полагао велике наде, није био ништа друго, него стражња половина зеца, те је видео да је погрешно и доспео у подрум истражнога судије, који је у истој кући становао.

Али за несрећнога Пикњуса био је најстрашнији дан, када је био пред судом на изглед љубопитљивцима, јер га је истражни судија оптужио због крађе, улучивши добру прилику да му причини какву непријатност, и када међу осталима познаде и мистресу Оклоковицу!... Као што се после показало, она се таман онда вратила, када се Пикњус мучио у подруму, тражећи њену лешину.

ЗЛОЧИН И КАЗНА

РОМАН Ф. М. ДОСТОЈЕВСКОГА

54

— Па случајно... Све ми се чини да у вама има нешто слично мени, мојему... Али будите спокојни, ја не досађујем; сложио сам се и с лажама, нисам досадио ни књазу Свирбеју, моме далеком сроднику и великашу; госпођи Прилуковој умео сам у албум лепо да напишем о Рафајловој мадони, живео сам неразлучно седам година на селу с Мартом Петровном, ноћивао сам у давна времена у кући Вјаземског на Сеној, можда ћу и на лопти ваздушној летети с Бергом.

— Па лепо, лепо. Допустите да вас упитам хоћете ли скоро на пут ваш?

— На какав пут?

— Па на тај „војаж“... Та, сами сте рекли.

— На војаж? Ах, јест!... одиста, говорио сам вам о војажу... Али то је пространо питање... Али кад би ви, међутим, знали шта питате! додаде он па се одједном гласно и кратко засмеја. — Можда ћу се, место војажа, оженити; верен сам.

— Овде?

— Јест.

— Кад сте то постигли?

— Али баш бих веома желео да се једном видим с Авдоћом Романовном... озбиљно питам. Него, до виђења... ах! јест! Умало што нисам заборавио! Реците, Родијоне Романовићу, вашој сестрици, да је у завештају Марте Петровне њој три хиљаде остављено. То је чиста истина. Марта Петровна све је распоредила недељу дана пред смрт, ја сам ту био кад је тај посао свршаван. Кроз две, три недеље Авдоћа Романовна може и новац узети.

— Говорите ли ви истину?

— Истину. Кажите јој. Еле, ваш слуга. Ено, ја нисам далеко од вас.

Излазећи Свидригајлов се у вратима сукоби са Разумихином.

II.

Беше близу осам часова; оба хитају Бакљајеву, да стигну пре Лужина.

— Па ко је то био? упита Разумихин чим изиђоше на улицу.

— Свидригајлов, онај спахија, у чијем је дому сестра увређена, док је код њих била као васпитачица. Због његових заљубљеничких гоњења отишла је од њих, приморала је жена његова, Марта Петровна. Та Марта Петровна после је молила Дуњу за опроштај. Сад је наједном умрла. То су о њој јуче говорили. Не знам зашто, страх ме од тог човека веома. Допутовао одмах чим је жену сахранио. Врло је чудан и необичан, на нешто се одлучио... Као да нешто зна. Ваља чувати Дуњу од њега... ето то је оно, шта сам ти хтео казати, чујеш?

— Чувати! А шта он може против Авдоће Романовне? Али хвала ти, Рођа, што си ми то казао... Чуваћемо је, чуваћемо!... Где живи?

— Не знам.

— Што ниси питао? Ех, жао ми је! Али, сазнаћу ја!

— Јеси ли га ти видео? упита Раскољников поћутавши мало.

— Па јесам, опазио сам га; добро сам га усмотрио.

— Сасвим лепо, јасно си га видео? наваљује Раскољников.

— Па да, опомињем се лепо, јасно; познаћу га у хиљадама, јер ја лица добро памтим.

Опет поћуташе.

— Хм!... заиста... промрмља Раскољников. — Него знаш, ја сам као мислио... мени се све чини... да је то можда само фантазија.

— Ама шта ти говориш? Не разумем те сасвим добро.

— Сви ви тако говорите, настави Раскољников и развуче усне на осмејак, — да сам ја пометен; сад се и мени чини, да сам можда доиста пометен, и да сам само привиђење видео?

— Шта је опет то?

— Ех, ко то зна! Може бити да сам баш пометен, а све што је ових дана било, све то можда је само постојало у уображењу.

— Ах, Рођа! Опет су те растројили!... Па шта је говорио, зашто је долазио?

Раскољников не одговори, Разумихин се замисли мало.

— Па, слушај сад мене, поче он. — Долазио сам код тебе, ти си спавао. После смо ручали, па онда одем Порфирију. Заметов вазда код њега. Рад сам био да почнем, па ништа не изађе. Никако не могах да говорим онако, како је требало. Они као да не разумеју, нити могу разумети, само се ишчуђавају. Одведем Порфирија до прозора, па му опет ставим говорити, али не би ништа ни од тог разговора, него изиђе то, да он гледа у страну, и ја гледам у страну. Напоследку ја му поднесем песницу под нос па рекох да ћу му га разбити, својски. Он ме само погледа. Пљунем и уклоним се, — то је све. — Врло глупо. Са Заметовом нисам ни речи проговорио. Него видиш, мислио сам да сам покварио, а кад сам силазио низа степеннице паде ми на ум једна мисао и она ме окрепи: што се ја и ти заузимамо и шта радимо? Па, баш ако би за тебе и било опасности, или што било, лепо, нека. Шта те се тиче, пљуни ти само на њих. Још ћемо се после ми њима смејати, а да сам на твоје месту, ја бих њих још и смејао. Да видиш како ће их после бити стид! Пљуни; после се може и потући мало, а сад нека се насмејемо!

— Тако, разуме се! одговори Раскољников.

„Шта ли ћеш ти сутра рећи?“ помисли само за се. Чудновато, још му до сад не паде на ум да се пита: шта ће помислити Разумихин, кад већ дозна. Кад му то паде на ум да се пита он, Раскољников, дуго посматраше Разумихина. А овај рачун његов о походу код Порфирија врло мало га заинтересовао: тако га је много шта сналазило од тога доба!...

У ходнику се сукобе с Лужином: дошао је тачно у осам, и тражи број, и тако сва тројица уђу заједно, ни гледајући се ни поздрављајући се један с другим. Младићи одоше напред, а Петар Петровић, из учтивости, задржа се мало у трему скидајући капут. Пулхерија Александровна одмах изиђе да га дочека на прагу. Дуња се поздрави с братом.

Петар Петровић уђе, и доста пријатно, ма и с удвојеном солидарношћу, поздрави се с дамама. Иначе изгледало је као да је мало скренут с правца, па се још не уме наћи. И Пулхерија се Александровна нешто као збунила, одмах пожурила да све госте поразмешта за округлим столом, на којем шушти самовар. Дуња и Лужин седоше једно наспрам другог. Разумихин и Раскољников дођоше према Пулхерији Александровној, Разумихин ближе Лужину, а Раскољников поред сестре.

Наста тренутно ћутање. Петар Петровић, без журбе, извади батистану мараму, која замириса, ушмркне се с изгледом на човека, премда и добродушног, али ипак, ипак унеколико увређеног у свом достојанству, и који се уз то тврдо одлучио да тражи разјашњење. Још у трему помислио је да и не скида капут него да се врати, и тако да оштро и осетљиво казни обе даме. Али се не одлучи. Уз то човек овај не воли неизвесности, а овде треба разјаснити: ако је тако отворено његова порука погажена и повређена онда нечега и има, и онда боље је унапред сазнати; а за казну имаће времена увек, и то је у његовим рукама.

— Надам се да је путовање било срећно, званично се окрете он Пулхерији Александровној.

— Хвала Богу, Петре Петровићу.

— Врло ми је мило. И Авдоћа Романовна није такође уморна?

— Ја сам сама млада и снажна, па се не уморим, а мамици је било врло тешко, одговори Дуњешка.

— Шта ће се; наши су народни путеви веома дуги... Велика је тако звана „матушка Русија“... А ја, ма да сам желео, нисам ипак могао јуче да похитам за дочек. Надам се, ипак, да је све било без особите труде?

— Ах, не, Петре Петровићу, ми смо биле веома обескуражене, с особитом интонацијом похита Пулхерија Александровна да каже, — и сам Бог, чини ми се, да није јуче послао Димитрија Прокофића к нама, ми би просто пропали. Ово су Димитрије Прокофић Разумихин, дода она приказујући га Лужину...

— Имао сам задовољство... јуче, промрмља Лужин и нељубазно се искоси према Разумихину, па онда се намргоди и уђута.

Него и уопште је Петар Петровић од оних људи, који су, по спољашности, необично пријатни у друштву а нарочито не претендују на ту пријатност, али који, што готово није од њих самих, одмах пак и губе све своје особине, и буду

налик пре на вреће с брашном него на кавалере слободне и који друштво овесељавају. Опет сви заћуте: Раскољников упорно ћути, Авдоћа Романовна не хте пре времена да ћутање прекида. Разумихин нема шта да говори, док се Пулхерија Александровна опет покрене.

— Умрла је Марта Петровна, чули сте то, поче она тражећи помоћи од своје најглавније способности и начина.

— Па да, чуо сам. Извештен сам одмах, чим се чуло, па сам баш и дошао да вам јавим да је Аркадије Иванович Свидригајлов одмах после њене сахране похитао у Петроград. Бар така сам добио извешћа, најтачнија.

— У Петроград? Овуда? са зељом упита Дуњешка и измења погледе с матером.

— Управо тако, и, разуме се већ, није без намере, кад се узме у обзир хитња његова, и уопште, претходне прилике.

— Боже! Ваљда ни сад неће на миру оставити нашу Дуњешку? узвикну Пулхерија Александровна.

— Мени се чини, да се не треба особито да плашите ни ви, ни Авдоћа Романовна, свакако, само ако ви сами не зажелите да ступите с њиме у какве везе. Што се мене тиче, ја ћу отићи да распитам где је одсео...

— Ах, Петре Петровићу, нећете веровати колико сте ме заплашили! настави Пулхерија Александровна. — Видела сам га свега двапут, па ми је био страшан, врло страшан! Уверена сам да је он узрок смрти Марте Петровне.

— Не може се закључити. Ја имам тачних извешћа. Не одричем, можда је он убрзао ток ствари тако рећи моралним утицајем увреде; али што се тиче владања, и уопште моралне карактеристике личности, слажем се с вама. Не знам да ли је и сад богат и колико му је и шта поименце оставила Марта Петровна; то ћу ја сазнати за најкраће време; али, свакако, овде, у Петрограду, како има бар неких новца, он ће се одмах латити старог... То је најпоқваренији човек, утонуо сав у порок, најгори од свих људи сличне врсте! Имам знатног основа претпоставити, да је Марта Петровна, која је имала несрећу да га онолико заволи и откупи из дугова, пре осам година, још и у другом погледу послужила њему: једино се она старала и бринула, још у почетку, да забашури један криминал, зверско и тако рећи фантастично убиство, због чега би он могао те још како видети Сибир. Ето какав је то човек, ако желите знати.

— Ах, Боже! повиче Пулхерија Александровна.

Раскољников слушаше пажљиво.

— Је ли истина што велите да о томе имате тачне доказе? упита Дуња строго и без поговора.

— Ја велим само оно што сам поверљиво чуо од покојне Марте Петровне. Ваља рећи да је та ствар с гледишта правничког врло тамна. Овде је живела, па биће да још и сад живи, нека Реслих, туђинка, поврх тога и мала „зеленашица“, узајмила, а бави се и другим пословима. И с том Реслих имао је господин Свидригајлов још изодавна неке врло блиске и тајанствене односе. Код ње је живела нека њена сродница, чини ми се њена сестричина, девојче од петнаест па и четрнаест година, глухонема. Реслих је безгранично мрзела и корила је за сваки залагај, чак је нечовечно тукла. Једном је нађоше на тавану мртву. Нађу да се убила сама. После обичних процедура ствар се на томе и сврши, али напоследку допаде глас да је то дете... Свидригајлов ужасно унесређено. Истина, све то беше тамно, глас је донеда друга нека Немеца, потказивачица и жена без поверења, напоследку не би ни тужбе, јер се Марта Петровна заузела за ствар и новцем и речју; сврши се све само на томе гласу. Па ипак беше тај глас врло значајан. Ви сте, Авдоћа Романовна, извесно и сами код њих слушали о догађају са оним Филипом, који је умро од мучења, пре шест година, још за крепосног права.*)

— А ја сам, напротив, чула да се тај Филип сам удавио.

— Тако је, али га је приморала, боље рећи склонила, на насилну смрт стална система гоњења и захтевања господина Свидригајлова.

— Нисам то знала, сухо Дуња одговори, — ја сам слушала само о некакву необичном догађају, како је тај Филип неки хипохондрист, неки домаћи философ, људи говораху да се

*) Док су мужици заједно са земљом били својина племића и спахија. Ослобођење мужика је дело Александра II.

„занео у читање“, и да га је нестало више од подсмеха него од боја господина Свидригајлова. Док сам била тамо он се према људима понашао лепо, људи су га чак и волели, ма да су га доиста и сами кривили за Филипову смрт.

— Ја видим, Авдоћа Романовна, да сте ви однекуд наједном вољни као да га оправдате, на то ће Лужин развукавши уста на двосмислен осмевак. — Свакако он је човек лукав и заводљив што се тиче жена, чему је жалостан пример Марта Петровна, која је тако необично умрла. Ја сам рад био само толико, да вама и вашој мамици послужим саветом својим односно његових нових и несумњивих огледа. Што се пак мене тиче, ја сам тврдо уверен да ће тај човек несумњиво опет упасти у кривично одељење. Марта Петровна никад ниуколико није имала намере да му што у својину да, с обзиром на децу, и ако му је што и оставила то је зар нешто најпотребније, незнатно, ефемерно, што не стиже човеку с његовим навикама ни за једну годину.

— Молим вас, Петре Петровићу, рече Дуња, — да не говоримо више о господину Свидригајлову. То ме сневеселава.

— Он је сад био код мене, одједном рече Раскољников први пут прекинувши ћутање.

Чуше се и узвици са свих страна, сви га погледаше. Па и Петар Петровић се узбудио.

— Пре по часа, док сам спавао, он уђе, разбуди ме и представи ми се, настави Раскољников. Био је доста слободан и весео, и потпуно у нади да ћемо се ја и он зближити. Између осталог он моли, врло моли и жели да се с тобом види, Дуња, замолио ме да будем посредник за то виђење. Има нешто да ти стави на расположење; казао ми је шта. Осим тога, известио ме да је Марта Петровна недељу дана пред смрт завештала теби, Дуња, до три хиљаде рубаља, и те новце можеш добити за најкраће време.

— Хвала Богу! узвикну Пулхерија Александровна и прекрсти се. — Моли се Богу за њу, моли се Дуња!

— То је чиста истина, изусти Лужин.

— Па, па онда? хиташе Дуња.

— Па онда он рече, како ни он сам није богат, а све имање припада деци која су сад код тетке. Па онда, како се настанио негде близу мене, а где? — не знам, нисам упитао...

— Али шта, шта то хоће Дуњечки да понуди? уплашено упита Пулхерија Александровна. — Је ли ти казао?

— Јест, казао је.

— Па шта?

— Казаћу после.

Раскољников ућута и прихвати се опет свога чаја.

Петар Петровић извади часовник и погледа.

— Морам да идем због посла, и тако вам нећу сметати, дода он унеколико увређен и спремаше се да устане са столице.

— Останите, Петре Петровићу, рече Дуња, — ви сте намеравали цело вече остати. Осим тога, ви сте и писали да се желите о нечем с мамицом споразумети.

— Тако је, Авдоћа Романовна, проговори Петар Петровић побеђен, седе опет на столицу, али још чувајући капу у рукама, — ја сам се доиста желео споразумети и с вама и са многопоштованом вашом мамицом, и то све о врло важним стварима. Али, како ни ваш брат преда мном не може отворено да говори о неким предлозима господина Свидригајлова, тако се ни ја не могу нити желим изјаснити... пред другима... о неколиким веома, веома важним стварима. Уз то још ни моја главна и најверљивија молба није била испуњена...

(Наставиће се).

УХВАЋЕНИ

Осуђеници београд. казненог завода, Аксентије Лазовић, Радован Вајовић и Трифко Јовковић, који су ноћу између 28 и 29 пр. м. побегли из Топчидера, чије су слике изнете у 22. броју на стр. 176. „Полицијског Гласника“, — познати су и похватани 9. ов. м. у општини рошкој, округа ужичког. Према томе, а и по акту Управе београд. казненог завода № 3493 и Управе гр. Београда № 13.905, престала је потреба за њихово тражење.

ПОТ Е Р А

Едгардо Анцело — Ђовани Лоренцо Мингоци, син Анцела Мингоци и Ортензије Пини, рођен у Фаенци (Италија) 8. јануара 1855. г., хемичар, служи се такође именован доктор Брици, утекао је ноћу између 1. и 2. јуна из хотела „Женење“ у Напуљу, где је био више од 5 година секретар, пошто је извршио једну велику покрађу. Едгардо је украо 3000 лира (талијанских динара) у готову и разних других накита, брилијаната, драгог камења и т. д. у вредности од 200.000 динара.

Ова слика која је снимљена с његове фотографије, потпуно га верно представља, само што може врло лако бити, да се он сад обријао. Коса му је проретка и црна, тело правилно, висок је 1,61, лице му је овално, обрве црне, брада прогрушана, очи смеђе, лице жућкасто-бледуњаво. Говори више језика: шпанолски, француски, латински, грчки, али све талијанским и то пијемонтским нагласком. Држање му је врло лепо и веома је интелигентан. Особени знаци су ови: у ходу

врхове стопала окреће унутра, на десном лицу има ожиљак и с десне стране нема један зуб. Ко га ухвати или достави власти добиће награду од 2000 динара. Та награда ће се повисити према сразмери вредности, која се код њега затекне. Моле се све власти и сви грађани, да обрате пажњу на ову личност, и у случају да је ухвати или познаду, нека је пријаве Управи вароши Београда под Бр. 13828.

КО ЈЕ ОВО?

Ово лице, нађено је у скитњи у швајцарској вароши Цириху, и тамошња полицијска управа притворила га је. На испиту казало се, да се зове Густав Јоповић, да је рођен 26 марта 1869 год. у српском Броду од оца Данила и мајке Ане, да је

нежењен и да има брата Данила, учитеља у Београду. — Управа града Београда моли свакога, који би овога познао и умео ма шта о њему да каже да јој то што пре достави, ради извештаја циришкој полицији.

ИЗЈАВЕ, ПОРУКЕ И ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Они повереници који незнају стање дуговања нашем листу из свога среза, моле се да јаве уредништву, те да им оно накнадно пошаље целокупан извод из својих књига.